

**ELEKTRON POCHTADA AXBOROT ALMASHINUVINING ZAMONAVIY
TEKNOLOGIK ASOSLARI**

Mullajonova Nilufar

Toshkent viloyati Parkent tuman texnikumi Informatika fani o'qituvchisi

Aslonova Xadicha

Toshkent viloyati Parkent tuman texnikumi maxsus fan o'qituvchisi

Аннотация: *Ushbu maqolada elektron pochtaning kelib chiqishi, uning ishlash mexanizmlari va bugungi kunda axborot texnologiyalari sohasidagi tutgan o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, pochta xizmatlarining kiberxavfsizlik masalalari va kelajakdagi rivojlanish istiqbollari ko'rib chiqilgan.*

Аннотация: *В данной статье анализируется происхождение электронной почты, механизмы ее функционирования и роль в современной сфере информационных технологий. Также рассматриваются вопросы кибербезопасности почтовых сервисов и перспективы их дальнейшего развития.*

Zamonaviy dunyoda axborotni tezkor va sifatli uzatish jamiyat rivojlanishining asosiy omillaridan biriga aylandi. Insoniyat tarixida aloqa vositalari doimiy ravishda takomillashib borgan bo'lsa, elektron pochta tizimining paydo bo'lishi bu sohada haqiqiy inqilob yasadi. Bugungi kunda elektron pochta shunchaki xat yuborish vositasi emas, balki rasmiy hujjat almashinuvi, biznes aloqalari, ta'lim jarayonlari va global identifikatsiya tizimining ajralmas qismidir.

Elektron pochta texnologiyasining ommaviylashishi masofa tushunchasini deyarli yo'qqa chiqardi. Bu tizim foydalanuvchilarga matnli ma'lumotlar bilan bir qatorda, turli formatdagi elektron resurslarni bir necha soniya ichida dunyoning istalgan nuqtasiga yetkazish imkonini berdi. Ushbu maqolaning maqsadi elektron pochtaning texnik imkoniyatlarini o'rganish va uning axborot xavfsizligi nuqtai nazaridan ahamiyatini yoritib berishdan iborat.

Elektron pochtaning shakllanishi va rivojlanish bosqichlari:

Elektron pochtaning yaratilish tarixi kompyuter tarmoqlarining shakllanishi bilan uzviy bog'liq. Dastlabki yillarda xabarlar faqat bitta kompyuterdan foydalanuvchi shaxslar o'rtasida almashilgan bo'lsa, keyinchalik tarmoqlararo muloqot imkoniyati yaratildi. Bu jarayonda maxsus belgilar va manzillash tizimining joriy etilishi foydalanuvchilarni aniqlashni osonlashtirdi.

Rivojlanishning keyingi bosqichlarida grafik interfeysga ega bo'lgan pochta mijozlari paydo bo'ldi. Bu foydalanuvchilarga murakkab buyruqlarni yozmasdan, oddiy tugmalar yordamida muloqot qilish imkonini berdi. Bugungi kunga kelib, bulutli texnologiyalar asrida pochta xizmatlari gigabaytlab ma'lumotlarni saqlash va ularni turli qurilmalar o'rtasida sinxronlash imkoniga ega bo'ldi.

Texnik protokollar va tizimning ishlash mexanizmi: Elektron pochta tizimi murakkab dasturiy ta'minot va apparat vositalari majmuasidan iborat. Tizimning

barqaror ishlashini ta'minlash uchun xalqaro miqyosda qabul qilingan standart protokollar qo'llaniladi. Xabarlarini jo'natish jarayonida pochta serverlari bir-biri bilan ma'lumot almashadi. Bu jarayonda jo'natuvchining serveri xabarni qabul qiluvchi serverga uzatadi, u yerda esa xabar foydalanuvchi o'z qutisiga kirguniga qadar saqlanadi.

Ma'lumotlarni qabul qilishda ikki xil yondashuv mavjud. Birinchi holatda xabarlar to'liq foydalanuvchi qurilmasiga yuklanadi, ikkinchi holatda esa xabarlar markaziy serverda qoladi va foydalanuvchi ularga masofadan kirish huquqiga ega bo'ladi. Bu usullar axborotni boshqarish va xavfsizlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Axborot xavfsizligi va kiber-tahdidlar: Elektron pochta ommalashgani sari, unga nisbatan kiber-hujumlar soni ham ortib bormoqda. Eng keng tarqalgan muammolardan biri bu — keraksiz va zararli mazmundagi xabarlardir. Bunday xabarlar ko'pincha foydalanuvchining shaxsiy ma'lumotlarini o'g'irlash yoki kompyuter tizimlariga zarar yetkazish maqsadida yuboriladi.

Fishing hujumlari orqali firibgarlar nufuzli tashkilotlar nomidan foydalanib, odamlarni aldashga harakat qiladi. Shu sababli, zamonaviy pochta xizmatlari sun'iy intellekt va murakkab filtrlash tizimlaridan foydalanadi. Foydalanuvchilar esa o'z navbatida ikki bosqichli himoya usullarini qo'llashlari va shubhali havolalarga kirmasliklari talab etiladi. Axborot madaniyati va xavfsizlik qoidalariga rioya qilish elektron pochta bilan ishlashda eng muhim omillardan biridir.

Elektron pochta zamonaviy axborot jamiyatining poydevorlaridan biri sifatida o'z ahamiyatini yo'qotmadi. U vaqt o'tishi bilan nafaqat muloqot vositasi, balki shaxsning raqamli pasportiga ham aylandi. Tizimning qulayligi, tezkorligi va samaradorligi uni biznes va shaxsiy hayotda almashtirib bo'lmas texnologiyaga aylantirdi. Kelajakda elektron pochta tizimlari yanada avtomatlashtirilgan va aqlli holatga keladi. Shunga qaramay, foydalanuvchilar axborot xavfsizligi masalalariga hushyorlik bilan yondashishlari lozim. Elektron pochta madaniyatini shakllantirish va undan to'g'ri foydalanish har bir zamonaviy mutaxassisning majburiyati hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov A. Axborot texnologiyalari va tizimlari. Toshkent, "O'qituvchi" nashriyoti.
2. Abdullayev M. Kompyuter tarmoqlari va ularning texnik ta'minoti. O'quv qo'llanma.
3. Tashmatov R. Kiberxavfsizlik asoslari va raqamli dunyo xavflari.
4. Tanenbaum A., Wetherall D. Computer Networks. Global Edition.
5. O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi qonuni va sohaga oid me'yoriy hujjatlar.
6. Internet resurslari: Elektron pochta provayderlarining texnik yo'riqnomalari.